

חודש בחודשו

בטאון "גבורת מרדכי" בית כנסת ומרכז קהילתי תורני

בס"ד כ' בטבת - תשע"ט // גיליון 283 // רח' הרצוג 32 גבעתיים // www.gvurat-m.org // gvuratmordechai@013net.net // צילום: חברי הקהילה // עיצוב: אורלי אליאס

סידור התפילה "תלמוד תורה ז'בונשין"

לרגל יום הקדיש הכללי, שצויין בשבוע שעבר בצום עשרה בטבת, משתף אותנו חברנו עו"ד אלעזר יפה בסיפור הצלתו הניסית של אביו מן השואה ובסיפורו של סידור שסגר השנה מעגל מצמרר

- עו"ד אלעזר יפה -

משלהם. תלמוד תורה, דואר, מרפאה וכו'. המוסדות היהודיים בעיר הקימו גם מטבח ציבורי. הטבח במקום היה אביו של הרשל גרינשפון, הצעיר היהודי אשר התנקש בחייו של פון ראטן - הציר הכלכלי בשגרירות הנאצית בפריז, התנקשות אשר שימשה כעילה למאורעות ליל הבדולח. כנראה שסיפורי האב על המצב הנורא בז'בונשין הותירו רושם קשה על הרשל הצעיר, אשר כנקמה ביצע את ההתנקשות וההמשך ידוע. בין המוסדות היהודיים שהוקמו בז'בונשין הוקם "תלמוד תורה" לחינוך הילדים. אבי ז"ל התפלל במקום מדי יום והשתמש

בסידור תפילה שנתרם כנראה על-ידי אירגוני הצדקה. לאחר מספר חודשים בז'בונשין - כאשר סבתי ודודתי נשארו בבית בברלין - דבר לא השתנה, הפליטים סבלו ממחסור ומרעב בחורף הפולני הקר וארגונים מהעולם נרתמו לחפש פתרון אחר לפליטים. בין היתר התקבלה הודעה מאת הקהילה היהודית במלבורן אוסטרליה, שהסכימה לקבל 20 ילדים פליטים.

לתחנת הרכבת. אבי ז"ל סיפר בהתרגשות כי היה זה יום שישי בערב. הרבה יהודים

צילום: פרטי

סביבון החנוכה וסידור התפילה שנשמרו מז'בונשין

נדחסו בקרון המשא וסבי ז"ל קידש את השבת בקול רם - כמובן ללא יין. מרבית היהודים נלקחו לעיר בשם ז'בונשין הנמצאת על גבול פולין-גרמניה. בעיר זו גרו באותה העת כארבעת אלפים פולנים ובן-לילה הצטרפו אליהם כשמונת אלפים פליטים יהודים ללא קורת גג ואוכל.

המצב היה קשה. אי-הוודאות היתה גדולה. המוסדות הציוניים יחד עם ארגוני עזרה מהעולם שלחו אוכל ותרופות ולאט לאט הקימו היהודים במקום מוסדות

בשנת 1938, עוד בטרם החלה מלחמת העולם השנייה, נדרשו יהודים שהתגוררו בגרמניה והחזיקו באזרחות פולנית לקבל חותמת בדרכונם הפולני כתנאי להמשך אזרחותם הפולנית. בפועל, הקונסוליות הפולניות ברחבי אירופה הקשו על מתן החותמת הנדרשת ויהודים רבים הפכו לנתינים ללא כל אזרחות ומעמד חוקי בארץ מגוריהם. אבי ז"ל (זיגי שבתאי יפה) אמנם נולד בברלין, ב-1923, אבל הוריו אלעזר ואסתר הי"ד היו בין אותם יהודים שהגיעו מפולין בשנות העשרים של המאה הקודמת ובעקבות אותם

חוקים נדרשו להסדיר את מעמדם החדש. השלטון הנאצי ניצל חוקים אלו ובמהלך קר ומחושב הודיעו לכל היהודים שהיו נתיני פולין כי עליהם לעזוב את גרמניה באופן מיידי ללא התראה. גם משפחתה של סבתי, שהתגוררה בלייפציג באותה העת, נדרשה לעזוב מיידית את גרמניה לפולין. כל היהודים ברחבי גרמניה שהיו במקור מפולין (ונותרו כעת ללא אזרחות) הצטוו להתייצב בו ביום בתחנות המשטרה במקום מגוריהם. אבי ז"ל וסבי ז"ל התייצבו בתחנת המשטרה ומשם נלקחו תחת קללות ומכות

המשך בעמ' 2 <<

- יוסף ארגמן -

באביב 1988 התארך בנימין נתניהו בבית הכנסת שלנו, "גבורת מרדכי". נפגשנו לראשונה שנתיים קודם לכן בניו-יורק, בהיותו שגריר ישראל באו"ם. ראייתי אותו לעיתון "במחנה". נתניהו דיבר על קורט ולדהיים, מזכיר האו"ם האוסטרי. הסתבר כי האיש היה קצין בוורמאכט והואשם בפשעים נגד תושבי יוגוסלביה. נתניהו, כך למדנו, ערך חקירה מקיפה בנושא והציג מסמכים שנמצאו בארכיון האו"ם. שנה לאחר מכן, שבתי לניו-יורק עם רעייתי טלי. הפעם דיברנו על מאמציה של מדינת ישראל למען יהודי ברית המועצות. נתניהו הציג תחזית מפתיעה ונועזת לאותה תקופה. לתחושתו, כך אמר, ברית המועצות עומדת לפתוח בקרוב את שעריה בפני היהודים המעוניינים לצאת לישראל ולמערב. כאשר חזר ארצה והתמנה לתפקיד סגן שר החוץ, הזמנו אותו להופיע בפני חברי קהילת "גבורת מרדכי" ולפרוס את תחזיותיו המדיניות. ואכן נתניהו הגיע עם שרה (אז עדיין חברתו). באולם "בית אהרון" המתינו לו כ-400 איש. נתניהו פרס בפניהם בביטחון את תחזיותיו לגבי פתיחת שערי ברית המועצות. הוא אמר, כי לתחושתו, תוך שנה וחצי תחל יציאה המונית של יהודים מגבולות המעצמה הסובייטית. בקרב הקהל היו מהססים אבל התחזית התממשה, ובגדול. בין השנים '89 ו-'90 החלו להגיע ארצה גלים גדולים של יהודים סובייטיים. כמה מהם אף הוזמנו להתארך בבית הכנסת שלנו בשבת. לאחרונה, כאשר התארך ראש הממשלה בגבעתיים, שאל האם מישוה מחברי "גבורת מרדכי" תיעד את המפגש המדובר. הבטחתי לבדוק את העניין. אנחנו פונים, אם כן, באמצעות ביטאון הקהילה אל החברים הוותיקים שנכחו באירוע ולאורחים שהגיעו במיוחד כדי לשמוע את סגן שר החוץ סוקר את המצב הפוליטי בעולם. אם צילמתם או הקלטתם את האירוע, אנא התקשרו אלינו. תודתנו מראש, טלי ויוסי ארגמן: 03-5717762

סידור התפילה / המשך מעמ' 1

נערכה הגרלה בין כל הילדים ואבי ז"ל ובן-דודו מנפרד שרייר הי"ד עלו בגורל לנסוע לאוסטרליה. בין ההגרלה לנסיעה היו כנראה פליטים מפולין עצמה או ממקום אחר שטענו כי קופחו בהגרלה הראשונה, וועד הקהילה נדרש לכלול ברשימות גם ילדים מפולין ולא רק מגרמניה. נערכה הגרלה נוספת ומתוכה עלו עשרה ילדים בלבד. אבי ז"ל עלה גם בגורל זה, אולם מזלו של בן-דודו מנפרד שרייר הי"ד לא שפר עליו והוא לא עלה בגורל ונספה בשואה עם בני משפחתו. אבי היקר, בן 15 באותה העת, יצא

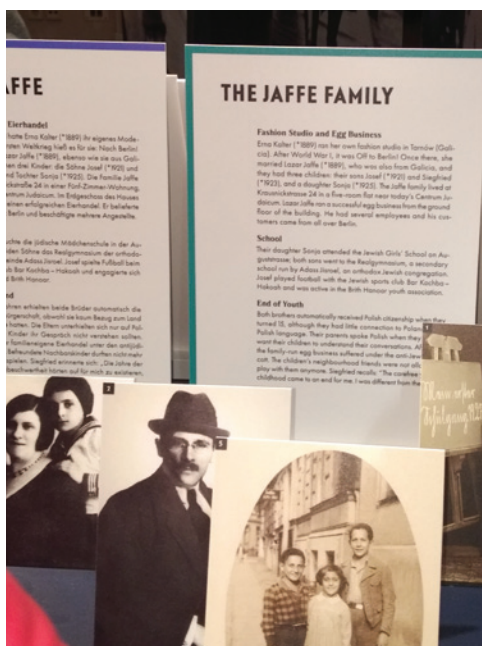
ישירות מז'בוונשין לאוסטרליה בלא שנפרד מאימו ומאחותו, אשר נשארו בברלין. כצידה לדרך לקח עימו את סידור התפילה מז'בוונשין ואת סביבון החנוכה אשר קיבל מאביו, עליהם שמר מכל משמר בהיותו באוסטריה ומאוחר יותר בארה"ב ובישראל. הסידור והסביבון שמורים עד היום אחר כבוד בביתנו. סבי ז"ל ואבי

התכתבו במשך מספר שנים לאחר מכן באמצעות הצלב האדום עד שסבי נורה ברחוב באחת האקציות בשנת 1942 בעיר טארנוב בפולין. בכל מכתביו של סבי ז"ל הוא מבקש מאבי לשמור את השבת וללכת עם ציצית.... אבי סיפר כי כמעט כל חבריו בקבוצה, אשר נודעה ברבות הימים בשם הכינוי "The Twenty Boys", זרקו את התפילין והציצית למים מייד עם עלייתם לאוניה בדרך לאוסטרליה. אבי היה היחידי כמעט ששמר על מורשת בית אבא ושמר כמובן על הסידור והסביבון מכל משמר. לפני כחודשיים, ביום 28.10.18, ציינו שמונים שנה לגירוש אבי מביתו. הוזמנתי להשתתף בטקס פתיחת התערוכה בבית הכנסת הגדול בברלין לציון גירוש היהודים שנחשב בעיני רבים "כהתחלת הסוף" או כמאורע הראשון אשר ממנו ניתן היה

ללמוד על כוונת הנאצים ביחסם ליהודים. כחלק מהתוכנית, לקחו אותנו לז'בוונשין לראות את המקום שאליו גורש אבי. מאוד התרגשתי. אבי לא היה במקום מאז הגירוש וספק אם חשב אי פעם שבנו בכורו יגיע למקום וימצא את הבית (יותר נכון אורוות סוסים) שבו התגורר. בתחילה נמסר לנו כי הבית בו התגורר אבא נהרס במלחמה אולם עם הגיענו למקום הסתבר כי המספור ברחוב השתנה ומצאנו את הבית. אני ובן-דודי אמרנו קדיש לזכר אבי וסבי במקום.

הנסיעה היתה מאוד מרגשת. לקחתי איתי את סידור התפילה של אבא ז"ל ואף הנחתו מדי יום בגרמניה את התפילין של אבא אשר קיבל מסבי לבר המצווה. כשהגענו לז'בוונשין שאלתי את המארגנים איפה היה מקום ההתכנסות של ועד הקהילה. עצרנו שם. המבנה קיים גם כיום. הנחתו כי במקום זה נערכה ההגרלה בה עלה שמו של אבי בגורל - לא פעם אלא פעמיים - גורל אשר זיכה אותו בחיים חדשים באוסטרליה.

בצירוף מקרים מצמרר, ציון יום השנה לגירוש אבי מגרמניה חל בדיוק ביום השנה העשירי לפטירתו. הוצאתי את סידור התפילה של אבא ז"ל ובירכתי בקול רועד: ברוך אתה... שעשה לאבי מורי נס במקום הזה". התערוכה פתוחה עד לסוף השנה בבית הכנסת החדש Neue Synagoge ברח' Oranienburger str. Berlin.

צילום: המשפחה

מתוך התערוכה

צילום: המשפחה

מתוך סידור התפילה

הבחירות למועצה ריענון השורות ודם חדש

בחדש ינואר אי"ה ייערכו בחירות למועצה של גבורת מרדכי.

הבחירות נערכות אחת לשנה, כאשר בכל שנה נבחר חבר לקדנציה של שנתיים. באופן זה, באופן תיאורטי, מתחלפים מחצית מחברי המועצה כל שנה.

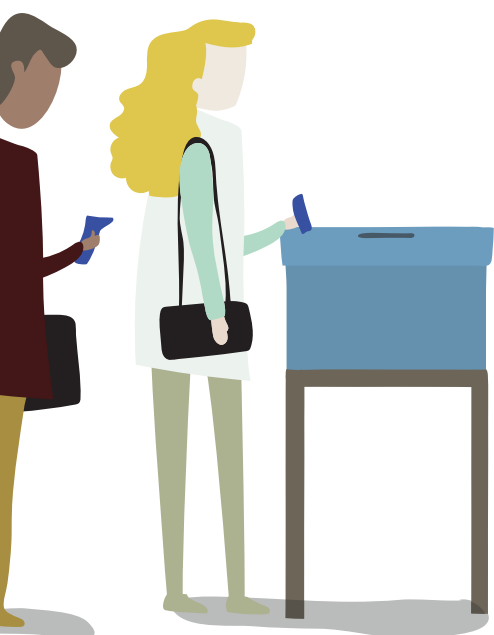
כל חבר וחברה בעמותה יכולים להתמודד על מושב במועצה. המעוניינים פונים לוועדת הבחירות ומגישים את מועמדותם.

במקרה ומספר המתמודדים גבוה ממספר המקומות הפנויים, מתקיימות בחירות. אם לא - המועצה מורכבת מהחברים הממשיכים מן השנה הקודמת ומן החברים שהגישו את מועמדותם למועצה.

חברי המועצה קוראים לחברים להגיש את מועמדותם למועצה ולהזרים דם חדש, ולאפשר לחברים המכהנים מספר שנים לצאת ולהתאווור.

חברים המעוניינים להגיש את מועמדותם למועצה מתבקשים לפנות לד"ר יהודית קרול בטלפון

מספר 050-6616984

שלושה חתנים, כלה אחת

צילום: רינת טואיטו

חתן בראשית
ר' משה בורשטיין

חתן תורה
ר' יהודה שטרן

אשת חייל
מרת אסנת פישור

חתן כל הנערים
ד"ר רון ברנט

גם השנה נשמרה המסורת של בחירת חתנים ואשת-חיל של הקהילה. השנה נבחר ר' יהודה שטרן לחתן תורה. יהודה שטרן הינו מוותיקי ומקימי הקהילה. ר' משה בורשטיין נבחר כחתן בראשית. משה תורם מזמנו למעלה מ-20 שנה לאחזקת הבית בנושאים רבים. לחתן כל הנערים נבחר ד"ר רון ברנט אשר מקדם את דור ההמשך בבית הכנסת. בכל שבת בבוקר ניתן לצפות בד"ר ברנט שר ביחד עם כל הילדים את הפיוט אדון עולם בסיום התפילה ומעודד את הילדים להיכנס לשיעורי הילדים. לאשת החיל של הקהילה נבחרה מרת אסנת פישור, מוותיקות הקהילה, שיחד עם בעלה שמחה פישור ז"ל תרמו רבות לעיצוב פני הקהילה מבחינה רוחנית וערכית. בחירתם של החתנים ואשת החיל של הקהילה הינה אמירת תודה והכרת הטוב בשם חברי הקהילה על תרומתם של החתנים והכלה למען הכלל.

אולי חילונית, אבל לא קיצונית

לאחר שנת בחירות סוערת בגבעתיים, מושיק גולדשטיין, שפותח גם את הקדנציה הנוכחית כסגן ראש העיר, מסכם את הבחירות ואומר: **כולנו בני ובנות עיר אחת. כולנו קהילה אחת**

סגן ראש העיר: מושיק גולדשטיין

אני וחבריי עושים ונמשיך לעשות למען טובת כלל תושבי גבעתיים, אלו שבחרו בנו ואלו שלא בחרו בנו. אצלנו אין "אנחנו או הם". אצלנו יש את כולם. גברים, נשים, חילוניים, מסורתיים ודתיים. אנו לא עושים איפה ואיפה, אנו לא מבדילים בין תושב לתושב, בין מגזר למגזר. כולנו בני ובנות עיר אחת. כולנו קהילה אחת. בכל הנוגע ליחסי חילונים ודתיים בעיר, אני אופטימי למרות המיעוט הרדיקלי אשר בפועל השתלט על מרכז גבעתיים וכעת יפעל מהאופוזיציה. קמפיין ההסתה הפוליטי והשקרי שלהם בא להרוס את כל מה שבנינו יחד. את הקהילה שלנו. הסתה שמנסה לשטוף לאנשים את המוח שכאילו אם אתה חילוני אז אתה חייב להיות נגד כל דבר שדומה למסורת והיסטוריה ומורשת יהודית. ושכל דבר שמזכיר יהדות - הוא אויב או סכנה.

הם חצו אינספור קווים אדומים. סימון דתיים כאויבים, הפיכת כל חובש כיפה למדיר נשים, כופה או הומופוב, שקרים על סגירת העיר בשבת, פוסטים מסיתים של "אנחנו או הם" (מצד אותה מפלגה שעתרה נגד קמפיין "אנחנו או הם" כשה"הם" אינם דתיים אלא מסתננים מאפריקה). הפיכת כל מניח תפילין לאויב וכל הנחת תפילין להדתה. באופן מביש, היה נדמה שישנו שיתוף פעולה באינטרסים בין הקיצונים ממרצ גבעתיים לבין מיעוט קיצוני דתי אשר ניסה לפגוע בנו ולהריץ רשימה

מתוצאות הבחירות ניתן ללמוד מספר דברים חשובים שעלינו להכיר בהם בכנות: ראשית: יותר משלושה רבעים מהמצביעים בפועל בעיר אמרו "לא" ברור לקמפיין ההכפשה והדה-לגיטימציה כנגד הציבור המסורתי והדתי בעיר. זה בעצם המסר המאחד של רוב תושבי העיר החילונים, אשר בחרו ברובם המכריע להצביע לרשימות חילוניות אשר מחפשות את המאחד ולא את המדיר והמפריד וכן, גם הצביעו לנו, רשימה הכוללת דתיים, מסורתיים וחילונים כאחד.

מכאן אני מגיע לנקודה השנייה: תוצאות הבחירות המחישו כי יותר ממחצית בוחריו הנם חילונים או מסורתיים. חייבים להסתכל לאמת בעיניים - הקהילה הדתית-לאומית בגבעתיים הולכת וקטנה, בעיקר בשל הגירה לערים ויישובים שבהם ניתן במובהק לקיים חיי קהילה עירוניים דתיים. על פי ההערכות שלנו, מעט פחות ממנדט של הבית שלנו בגבעתיים הגיע מהקהילה הדתית לאומית ודתית בעיר - עם המספרים אי אפשר להתווכח. ניתן לראות זאת לצערי במיעוט בני ובנות גבעתיים בקרב מוסדות החינוך הממלכתיים-דתיים בעיר ובבני עקיבא.

יחד עם זאת, נערכנו לכך מראש ואני שמח שלא רק ששמרנו על כוחנו בקרב הקהילה הדתית בעיר אלא גם הגדלנו אותו בקרב שאר הקהילות, מסורתיות וחילוניות כאחת, אשר מהן קיבלנו את המנדט השני ובמצטבר, יותר קולות מבבחירות הקודמות. אם חפצי חיים אנו - עלינו להמשיך ולתת מענה לאוכלוסייה זו אשר תומכת בנו - גם אם זה אומר שעלינו להתאים את עצמנו במעט למציאות המשתנה בעיר.

מהבחינה הפוליטית, השיח המדיר והמסית נגד הקהילה המסורתית והדתית בגבעתיים, אשר הובילה מרצ, פגע בתושבים רבים - משום שהוא אינו מתאים לגבעתיים. והתושבים הצביעו בהמוניהם לנו (שהתמודדנו בקמפיין שהוביל את נושאי המסורת וההתחדשות העירונית) ולרשימות אחרות אחרות. אלו הלקחים הכי גדולים מהבחירות האלו מבחינתנו - שחילונים ודתיים מסרבים להיות אויבים ושאלפים מתושבי גבעתיים רוצים, תומכים וצריכים התחדשות עירונית. אנו נמשיך לשרת אותם.

- מושיק גולדשטיין -

תמה מערכת הבחירות בגבעתיים ועמה תמה גם תקופת הפלגנות אשר נכפתה עלינו בחודשים האחרונים. אני כל כך גאה בתושבי העיר שלנו. לאחר קמפיין לא פשוט, רווי הסתה ושקרים כנגד הקהילה הדתית והמסורתית בגבעתיים, בחרו התושבים להגדיל את תמיכתם בנו וגם, ברובם המכריע, הצביעו לרשימות שכעת משתפות פעולה יחד לטובת הקהילה האהובה שלנו.

מכשיר החיאה חדש

לפני מספר שנים תרם חבר קהילתנו אריה זיידמן ז"ל מכשיר החיאה חשוב - דפברילטור. גם אדם שאינו מיומן יכול, תוך קבלת הוראות קוליות מהמכשיר, להציל חיי אדם הסובל מפרפור חדרים בעת ארוע לב. עם השנים המכשיר נדם ולאחר בחינת המכשיר אצל היבואן הוחלט שאין כדאיות כלכלית לתקנו.

בנות משפחת זיידמן נרתמו לנושא ותרמו את הסכום המלא שנדרש לרכישת דפברילטור חדש, לעילוי נשמת אביהם ר' אריה זיידמן זכרוננו לברכה. המכשיר ממוקם באולם המרכזי, בארון העזרה ראשונה, בצד הימני-אחורי של האולם, ליד דלת היציאה הצדדית. מי יתן והמכשיר ימשיך לשבת בארון ולא נזדקק לו.

בשנת 2012 החליטה ממשלת ישראל כי בתאריך כ"א בטבת, יום הולדתו של אליעזר בן-יהודה, יציין 'יום הלשון העברית'. ביום זה נערכים מדי שנה כנסים ואירועים שונים שמטרתם לחזק את מעמדה של השפה העברית בארץ ובעולם. השנה, מכיוון שתאריך זה חל בשבת, התקיימו האירועים ביום חמישי שלפניו. גם ביטאון "חודש בחודשו" בחר להעלות את השפה העברית על נס בשני מאמרים

בין השפה העברית ללשון הקודש

- מאת הרב אברהם וסרמן -

השאלה הראשונה שעמדה לפני הרב קוק בבואו ארצה היתה באיזו שפה ידבר? ויכוח עז נטוש היה בין מחדשי השפה העברית לבין מתנגדיהם, שטענו כי הם מחללים את הקודש. שומרי ההלכה והמסורת התנגדו רובם ככולם למחדשי השפה, שהיו חשודים בזלזול בתורה ובמסורת. חלקם - ובראשם אליעזר בן יהודה - נלחמו נגד הציבור ההלכתי ורבניו. בחידוש השפה ראו רבים תחייה לאומית חילונית גרידא, ותחליף לשמירת המסורת. עמדו המצדדים בעברית ומתנגדיהם לראות באיזו שפה ידבר הראי"ה (הרב אברהם יצחק הכהן - הרב קוק).. כשהראי"ה ירד מהסירה שהביאה אותו ליפו בירך שהחינו בשם ומלכות, כך שמילותיו הראשונות על אדמת הקודש אכן היו בלשון-הקודש... אמנם מכאן ואילך היו לו לא מעט חיכוכים עם שני הצדדים, פעם כשדיבר ביידיש ופעם כשדיבר בעברית. גם בסוגיא זו מתגלה מורכבות היחס שלו לתופעות שאור וחושך משמשים בהם בערבוביא. כשאת הטוב הוא מקבל בשתי ידיים, ובד בבד הוא דוחה את הרע. ר' יהודה הלוי כבר הבדיל בין השפה העברית, שהיא שפה מקורית, הנובעת ממקור רוחני שקדם לעולם, ובאותיותיה נברא העולם, לבין שפות "הסכמיות" שהן שפת כל עם ולשון. הראי"ה הולך בעקבותיו ומגדיר את השפה "נובעת מרוח האומה" (אורות-ישראל, ז, יא). אך לשפה לא רק מקור קדוש, אלא משמעות הפועלת "להטביע יפה את חותם האומה ע"י התגברותה ושלטונה בחיים ובספרות" (שם, יב). הרחבת ההשפעה של הקודש הבא לידי ביטוי בלשון-הקודש, מחזקת את הקודש בעצמו בהיזון חוזר.

התנ"ך נאמר ונכתב בנבואה בלשון הקודש, וזו הרחיבה באופן מרשים במיוחד את הטבעת החותם הרוחני שלנו בתוכנו ובעולם כולו. הלשון בכלל מביעה את השקפת מי שמדבר בה על המציאות. ההשקפה שלנו היא קדושה, וכך אנו רואים את המציאות. כך אנו מביעים את מחשבותינו ורגשותינו. אלא שאם משתמשים בשפה העברית תוך התרחקות מהמקור שיצר אותה, הרי שמחללים את קדושתה ואת ערכיה, ובסופו של דבר מתרחקים גם ממנה. וכך הגדיר זאת הראי"ה: "הריחוק מההשקפה הקדושה נוטל את זיו השפה, ואע"פ שיטיפו הטפות רבות לחבב אותה, מפני כמה טעמים, שנראים הגונים, מ"מ בתוך המגמה של החיים, הפונים אחור למגמת ההשקפה המלאה קודש, מסתתרת שם שנאה לרוח השפה, המלא את כל מהותה. על כן השפה תהיה ברורה רק באותה המדה שיקרא בעולם בשם ד" (שם, יב).

לכן, מה שפעם היה נחשב כביטוי חד-משמעי להיותך ציוני - דיבור בשפה העברית - הפך בחוגים מסוימים לנטל, ואף לעניין שמזלזלים בו, ומוסדות אקדמיים במדינת ישראל עוברים ללמד בשפות זרות (הטכניון בחלק מהלימודים, ועכשיו גם האוניברסיטה העברית שוקלת זאת).

בשנים תרע"ג-תרע"ד (1913-1914) התחוללה בארץ מלחמת השפות, בעקבות החלטת הנהלת הטכניון שהלימודים יתקיימו בגרמנית (הספרות המקצועית אכן היתה בגרמנית). באותו זמן התקיים "מסע המושבות", ובו ביקרו הראי"ה וחבריו גם בראש פינה. הראי"ה דרש ביידיש, שהיתה השפה המדוברת והמובנת יותר לאנשי המושבה. אחריו עלה המורה וילקומיץ ודרש בהתלהבות ובביקורת על הראי"ה שלא דיבר עברית. הראי"ה עלה שוב לבמה והסביר כי לרוב הציבור העברית אינה מובנת די הצורך, ולכן דיבר יידיש, ועל המורה להבין שהתורה היא קודש קודשים ואם אין קודש קודשים אין גם קודש, ואין לשון הקודש. אכן המצב הרוחני במושבה היה בעייתי והתושבים דרשו חינוך דתי בעוד שבבית הספר לימדו - בעברית - מורים שאינם מקפידים על קיום מצוות.

הראי"ה הגדיר את המצב הבעייתי של הדוילים בעברית ומתנכרים לקודש: "אנשים כאלה שהגלות אכלה כבר יותר מחצי נשמתם הישראלית, והם מוצאים כל עילוי וכל שגב רק במה שהוא גויי ובלבד שיהיה מתורגם עברית, שכמובן גם קפידת הלשון עצמה כשהתוכן נתרוקן יש בו משום חיקוי של גויים גדולים וקטנים, ונשמת ישראל קודש ד' אשר אהב, הולך ומתטשטש" (אגרות ראי"ה, תקלג). כאשר נתבקש ע"י המ"זרחי

להביע דעתו בעניין מלחמת השפות, ענה: "שאנו צריכים לעמד על הבסיס האיתן של קבלת כל הטוב שישנו בכל פינה וכל תנועה, וקו"ח בתנועה הלאומית שלנו, שבסיסה לעולם הוא קדוש... כמו תחיית הארץ, לא תרד אצלנו מכבודה, אע"פ שרבו, לצערנו, המשתמשים בשתיהן שלא-כהוגן... בודאי בכל עז נצא למחות מחאות חיוביות, נגד אלה המקצצים את שני הענפים הללו, הארץ והשפה, משורש החיים שלהם, ממקור הנצח, משם ד' אלהי ישראל הנקרא על עמו... ובכל אומץ הננו מוכנים להגן על כבודם ולהרבות השפעתם, ובטוחים אנו בימין ד' רוממה, שנצליח ונעשה חיל" (אגרות ראי"ה, תרעב).

ובהזדמנות אחרת אמר על הפסוק "מימינו אש דת למו" - א"ש, ראשי תיבות ארץ שפה, אם הארץ והשפה הולכות שלובות יחד עם התורה אז מימינו אש דת למו ואם לא "אש היא עד אבדון תאכל". בתשובה לביקורת על שימוש ביידיש בשיבת הרב קוק ביפו, ענה שאמנם הוא "משתדל שהכל יהי נלמד ונדבר בשפתנו במכווננו, ולא לבד משום שלא נהי' לצחוק... אלא משום שאותה הנשמה הלאומית בעצמה, המכה גלים בלב כל טובי עמנו, היא מפעמת - ועוד ביתר שאת - בלכות בני-תורה טהורי-לב... והיא מכרחת אותנו להחיות את שפתנו יחד עם תחית עמנו וארצנו". יחד עם זאת, יש נושאים חשובים יותר ובהם הבנת סוגיות עמוקות בהלכה, שהמלמדים שעדיין לא התרגלו לדבר עברית אינם מסוגלים להסביר היטב אלא ביידיש, ולכן "היה לי זה הנסיון ב"תחכמי", שבתחילה סרב המורה... שהוא ג"כ ת"ח מעמיק, מלקבוע את שעורו בעברית, מפני היראה שלא יכול לבטא את המובן כראוי, ביחוד בעניינים העמוקים, והנחתיו על הרגלו, אלא שלא חדלתי מלעורר שאנו צריכים לשאוף לתחיית השפה בחוג התורה כמו שהיא הולכת וחיה ב"ה בחוג החיים החילוניים... התחיל המורה הנ"ל מעצמו ללמוד הכל עברית, וב"ה הדבר הולך ומצליח, והתלמידים רואים סימן ברכה גם בעומקה של הלכה בשפה ברורה וחיה שלנו, לחדות לבבנו" (אגרות ראי"ה, שני"ה).

תפוז תפלת קטרת לפגיה

על תיקוני תפילה נחוצים לשליחי ציבור

(תהלים קמא)

- ד"ר אביעזר ויס -

לכבוד כ"א בטבת, יום הלשון העברית

"רוב ההמון אינם מבינים דברי התפילה וגם אינם יודעים סדר המנהגות וטעמיהם". אבודרהם.

"ורוממתנו מכל הלשונות וקרבנותנו מלכנו לעבודתך" - כך נכתב בתפילת המועדים. שפה מרוממת היא שפה תקנית ומדויקת, שבה להגאים, לתנועות, להטעמות וודאי לסימני הפיסוק יש תפקיד רב-ערך ביצירת המבע השלם.

אם התפילה היא העבודה שאליה קרבנו ה' - הרי השווה דוד המלך תפילה לקטורת. קטורת זו, יש בה אחד עשר סממנים ואם חסר אחד מהם חייב מיתה. והתפילה מה? אלפי מלים יש בה והן סממניה, הן מרכיביה. ואם נשתבש אחד מהם - מה ערכה של התפילה? כדי שתיכון תפילתנו צריכה היא להיות תקינה. שלא תבוא תפילתנו לפני כיסא הכבוד ותאמר: "קלקלוננו בניך ושינו אותי, אם בשל שהחליפו את המלים ואם בשל ששינו את משמעות הפסוק". אני כותב את הדברים בדחילו ורחימו. אדם אינו אוהב שיתקנו לו את שגיאותיו, במיוחד אם בר-אוריין הוא, ומסורת תפילה בידיו ועובר הוא לפני התיבה שנים הרבה ומעולם לא העירו לו. ועל כן אדגיש שכאשר אני כותב דברים אלו איני רואה לנגד עיני בעל תפילה מסוים, אלא את השגיאות אני רואה ומלקט, ואני סבור שיש להעיר על כך, והרצאה להחכים יחכים. ואומר מראש שאם יש מי שחולק עלי בעניין הערה זו או אחרת או יש מי שרוצה להבין טוב יותר את טעם התיקון - אשמח להסביר לו את הדברים בעל פה ובהרחבה. כאן אביא רק את לקט השגיאות הנפוצות ביותר בתקווה שהדברים יעשו את שליחותם.

מפני קוצר היריעה אסתפק כאן רק בציון טעויות בתפילת שחרית של שבת, שחלקן שייכות גם בימי חול, ובכך אקיף את רוב המקרים, אבל לא את כולם.

היושב על כסא, רם ונישא:

בחתימת "פסוקי דזמרה" בשבת, ב"תפר" שבו מתחלפים בדרך כלל בעלי התפילה, נשתקעו בעדות אשכנז שגיאות רבות, המשנות את כוונת הכתוב וראוי לעקור ולקשרן. דווקא המנגינות המקובלות יחד

עם חילופי החזנים המשתנים בשבת, במועד ובימים נוראים הביאו לשיבושים, ודווקא כאן השיבושים משנים את כוונת הפסוקים. למעשה, כל חלק התפילה שמסיום "נשמת" (בעדות אשכנז) ועד "עבדך משיחך" הוא קטע רציף אחד, ואיני יודע מדוע הפסיקו בו לחילופי שליח ציבור במקומות שונים במועדים שונים. תפילת "נשמת" מסתיימת באמירה ש"נהללך ונשבחך" כפי שאמר דוד: "ברכי נפשי את ה' וכל קרביי את שם קדשו".

וכיצד נהלל ונשבח? כך (שימו-נא לב לסימני הפיסוק): "הא-ל בתעצומות עוזך, הגדול בכבוד שמך, הגיבור לנצח, והנורא בנוראותיך, המלך היושב על כיסא, רם ונישא, שוכן עד, מרום וקדוש שמו". וזאת בניגוד לשגיאות המקובלות בין בעלי התפילה:

נכון לומר

המלך היושב על כיסא, רם ונישא.

לא נכון לומר

המלך היושב, | על כיסא רם | ונישא.
כפי שאומרים רוב בעלי התפילה.

הסבר:

כך מפוסק בישעיהו ו': בְּשֵׁנֶת מוֹת הַמֶּלֶךְ
עָזָהוּ וְאַרְאָה אֶת־ה' יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא רָם וְנִישָׂא
וְשֹׁלֵיוֹ מְלָאִים אֶת־הַהִיכָל:

הטעם טפחא, שבו מוטעמת המילה "כסא", ממלא תפקיד של פסיק, והוא מפריד בין המילה "כסא" למילים "רם ונישא". המשפט אומר שה' יושב על כיסא, ושהוא, ה' - ולא הכיסא ח"ו - הינו רם ונישא ושוליו מלאים את ההיכל. וכך פיסק בעל "רינת ישראל".

יתרה מזאת: הקטע מבוסס על פסוק מספר ישעיהו (נ"ז, ט"ו):

כִּי־כֹה אָמַר רָם וְנִישָׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ
שְׁמוֹ: מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשֶׁקֶן וְאֶת־דָּכָא
וְשֹׁפֵל־רוּחַ, לְהַחְיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים
וְלְהַחְיוֹת לֵב נִדְכָּאִים:

ומפסוק זה ברור ש"רם ונישא" הוא תואר שבו מתאר ה' את עצמו ולא את כסאו.

שוכן עד, מרום וקדוש שמו:

מפסוקים אלו נובע גם התיקון הבא:

נכון לומר

שוכן עד, | מרום וקדוש שמו.

לא נכון לומר

שוכן עד | מרום | וקדוש שמו.
כפי שמנגנים רוב שליחי הציבור.

הסבר:

כך מפסוקים "רינת ישראל" ועוד סידורים, בניגוד לפיסוק במנגינה המקובלת עלינו. הפיסוק הזה נקבע כיוון שהמלים בצירוף "מרום וקדוש" בפסוק הנ"ל בישעיהו מחוברות באמצעות הטעמים מרכא-טפחא ועל כן יש לקרוא אותן במחובר ולא להפריד ביניהן. יש הבדל של משמעות בין הקריאה השגויה לקריאה התקינה: על פי הקריאה השגויה המשמעות היא: ה' שוכן עד המרום (ולא מעבר לו?) ושמו הוא "קדוש". לפי הקריאה התקינה המשמעות היא: ה' הוא שוכן עד (= קיים לנצח) ושמו הוא "מרום וקדוש". וההבדל ברור.

יצוין שבמסורת התפילה של עדות המזרח לא נמצא כלל החלק שמ"מי ידמה לך" ועד "ובקרב קדושים תתהלל", וכן גם על פי סדר רב עמרם גאון ואבודרהם. בדרך זו נחסכות כל הבעיות הלשוניות שבקטע זה.

תשבחות דוד בן ישי:

בהמשך הסיום של פסוקי דזמרה ישנו קטע שמתחיל במלים "ובמקהלות רבבות עמך". בסופו של קטע זה נתקבעה טעות לשונית חמורה.

נכון לומר

על כל דברי שירות, | ותשבחות דוד
בן ישי, | עבדך משיחך.

ואפשר גם:

על כל דברי שירות, | ותשבחות דוד,
בן ישי, | עבדך משיחך.

לא נכון לומר

על כל דברי שירות ותשבחות
(ותשבחות) | דוד בן ישי | עבדך
משיחך.

הסבר:

המילה "תשבחות" מנוקדת בשווא ולא בקמץ. היא נסמך ל"דוד" שהוא הסומך. לא

יתכן להפריד את הנסמך מהסומך. לדוגמה: בצירוף הסמיכות בית ספר לא יתכן לומר בנפרד את המילה בית. אם מנגנים הפסקה לאחר המילה ותשפחות, היא נמצאת עומדת בפני עצמה וזה אינו נכון.

בשפה ברורה ובנעימה קדושה:

נכון לומר

בשפה ברורה ובנעימה קדושה, כולם כאחד עונים...

לא נכון לומר

בשפה ברורה ובנעימה, | קדושה (קדושה) כולם כאחד

כך הכריע "רינת ישראל" לעומת נוסחים שגויים קודמים וטעמו המוצדק עמו: למילה "קדושה" שני מובנים. המובן הרגיל: שם עצם מופשט - קדש, אצילות עליונה, טהרה, Holiness. המובן השני: שם עצם פרטי - כינוי לפסוקים שאומרים בחזרת הש"ץ על הברכה השלישית בעמידה.

הטעות בסידורים שכתבו קדושה נבעה מכך שסברו שהמלאכים במרום אומרים את הפסוקים המכונים בימינו קדושה. ואולם שיבוץ המילה קדושה בקטע זה של התפילה לא יתכן, מפני שכינוי זה לאמירת "קדוש קדוש קדוש" נכנס לשימוש בעברית רק בימי הביניים, ואילו התפילה שאנו מתפללים בברכות קריאת שמע מוקדמת הרבה יותר. לכן יש לומר שהמילה הנכונה היא קדושה (או, בסידורים אחדים, קדושה) והיא תואר "לנעימה": השפה - ברורה והנעימה - קדושה. וכך קבע גם אבודרהם (סבילה, מאה 14): "ובנעימה קדושה - פירוש: ובנעימת קול קדושה וטהורה. ומפני שקרא לשפה 'ברורה', קרא גם לנעימה 'קדושה'. ויש יחידים קורים "קדושה כולם כאחד". והראשון נכון".

אמנם נוסח אשכנז נוהג לומר כאן "קדושה", ולענ"ד אין לו מקור קדום שעליו ניתן לסמוך, וכך מבואר בסידור "צלולת דאברהם" (לרה"ג אברהם לנדא מטשכנוב): "כך הוא בכל סידורי אשכנז, שמחברים 'קדושה' אל 'כולם כאחד' כמו שהוא בדברי חז"ל [הכוונה לדברי חז"ל בגמרא ולא במשנה, ואילו תפילתנו חוברה בזמן המשנה. במשנה לא מופיעה המילה "קדושה" כשם של תפילה]. אבל בסידורי ספרד, וכן כתב הריעב"ץ (הרב יעקב עמדין) בסידורו, לחברו עם 'ובנעימה' ולומר 'ובנעימה קדושה' והוא 'בחולם. וכן הוא בסידור הרב בעל התניא זצ"ל. ומדברי

מרן הבית יוסף ז"ל בסימן נ"ט שהביא בשם אורחות חיים, לומר 'בשפה ברורה ובנעימה קדושה'. על כן, כמובן, בבית כנסת שבו מתפללים בנוסח ספרד ודאי יש לומר קדושה בחולם.

עמידה

אציין עתה שגיאות אחדות נפוצות בתפילת עמידה.

נכון לומר

אתה גיבור לעולם, ה', מחיה מתים אֱתָהּ, | רב להושיע.
(הגרש מציין את מקום הטעם)

לא נכון לומר

מחיה מתים, אתה רב להושיע

הסבר:

הצירוף "רב להושיע" ממלא במשפט תפקיד של תמורה כמו המילה ה' בחלק הראשון של המשפט. "רב להושיע" הוא כינוי שבו מכנה הקב"ה את עצמו (ישעיהו פרק סג):

אֲנִי מְדַבֵּר בְּצִדְקָה | רַב לְהוֹשִׁיעַ.

לא מדובר כאן בשבח שאנחנו משבחים את הקב"ה, אלא מדובר בפניה שאנחנו פונים אליו בכינוי שהוא מכנה את עצמו. אילו המשפט היה מסודר על פי סדר החלקים במשפט בעברית של ימינו היינו קוראים: ה' - אתה גיבור לעולם! רב להושיע - אתה מחיה מתים! יש להעיר עוד שלמילה "אתה" שתי צורות הגייה: אֱתָהּ בקמץ ב-א' שהטעמתה מלעיל, ו- אֲתָהּ בפתח ב-א', שהטעמתה מלרע, ויש להקפיד על כך.

ומקיים אמונתו לישיני עפר:

נכון לומר

ומקיים אמונתו לישיני עפר

לא נכון לומר

לישיני עפר

הסבר:

כמובן, מדובר בברכה על המתים שהם "ישיני עפר", ולא על "שני עפר" כאילו יש גם שלושה עפר או ארבעה עפר. צר לי להבחין ששגיאה זו שנדמה היה שחלפה מהעולם חוזרת שוב אצל שליחי ציבור צעירים, כאילו אין מי שיתקן להם או ינחה אותם.

נכון לומר

מודים אנחנו לך... שאתה הוא..

לא נכון לומר

שאתה

הסבר:

בנוסח ספרד מקובלת המסורת "שאתה הוא" (ש' בקמץ) [ולא שאתה כבנוסח אשכנז] וכן בתפילת גשם ובתפילת טל, וכן בקטע שלאחר סיום פרשת ציצית, שבדרך כלל שליחי הציבור אינם אומרים בקול: "אמת, ויציב, ונכון...אמת שאתה הוא ה' א-לוהינו...".

מסורת הניקוד של ה-ש בקמץ במילה "שאתה" מבוסס על כך שמילה זו מופיעה רק פעם אחת במקרא, ושם היא מנוקדת בקמץ: "ועשית לי אות שאתה מדבר עמדי" (שופטים ו', י"ז).

ולסיום

אנקדוטה היסטורית מתוך הפיוט "יגדל"

נכון לומר

נותן לרשע רע | כרשעתו.

לא נכון לומר

נותן לרשע | רע כרשעתו

הסבר:

כשהייתי ילד בבית הספר "מוריה", שרון נכון כמו בעמודה הימנית. ואז, זכורני, הופיע "מתקן" ושאל: מה זה "רשע רע"? וכי יש רשע טוב? אלא יש לומר "נותן לרשע - רע כרשעתו". לתדהמתי הלך ה"תיקון" הזה, שאינו אלא קלקול, והתפשט בכל רחבי המגזר באופן ויראלי והיום "שבשתא - כיוון דעל, על". תיקון זה היה תיקון של "עם הארץ" שלא ידע את מקור השיבוץ הזה בפיוט ושאת שאלתו שאלו כבר חכמי ישראל.

הצירוף "רשע רע" מופיע במקרא בספר ישעיהו: (פרק כ"ג), ואילו נתכוון המשורר: (י) אִמְרוּ צְדִיק כִּי-טוֹב - כִּי-פָרַי מַעֲלִיָּהֶם יֵאָכֵלוּ:

(יא) אוֹי לְרָשָׁע רָע - כִּי-גִמּוּל יִדְּיוּ יַעֲשֶׂה לוֹ: טעמי המונח והאתנחתא מתחת למילים לְרָשָׁע רָע מעידים כאלף עדים על כך שהצירוף בפסוק הוא "רשע רע".

והרי החדשות...

חדשות משמחות: משפחת קולטון, מיכל ונחליאל, הצטרפו לקהילתנו לפני חודשים ספורים, יחד עם עוד 8 משפחות חדשות. אלדן מידן, יו"ר הקהילה, שוחח איתם על המצוי והרצוי

על מדד זה. צריך להבין שיש עוד סוגי קהל, חלקם מסורתיים יותר ולא בהכרח דתיים, ושהחיבוק והפתיחות של הקהילה תקרב אותם. אנחנו רק צריכים לתת להם לדעת ולהרגיש את ההרגשה שהם רצויים בקהילה. מיכל אומרת שהיות והילדים שלהם קטנים, לא תמיד נעים ונוח להם להיכנס לשיעורים בשבת, כי הילדים לא תמיד יושבים בשקט ועלולים להפריע למהלך השיעור. לכן היא מציעה שמדי פרק זמן תהיה פעילות קהילתית של קידוש קל והרצאה משותפת לכלל הציבור יחד וכך יוכלו כזוג להיכנס עם הילדים.

בשולי הדברים אספר כי בשבת פרשת

מיכל קולטון לבית גולדשטיין, בעלת תואר ראשון בפסיכולוגיה, עובדת במכון הלאומי לשיקום נפגעי ראש כעוזרת מנכ"ל ומנהלת הפרוייקטים. הוריה של מיכל הם מוותיקי מתפללי ביהכ"נ דובב עוז. נחליאל בעל תואר ראשון בכלכלה, עובד כיועץ תוכנה. בילדותו גר ברמת חן, שם גם נמצאת משפחתו עד היום.

למיכל ונחליאל שני ילדים. אביב בן השלוש וחצי ועלמה רחל בת השבעה חודשים. אחד הדברים שעניין אותי בעיקר כאשר הכרנו, היה לשמוע ולדעת מה משך את מיכל ונחליאל לקהילתנו ומה שמעו על הקהילה שגרם להם לבוא ולהצטרף.

נחליאל אומר שלמרות שגר כל כך הרבה שנים בסביבה, לא ביקר בעבר בגבורת מרדכי. אולי פעמים ספורות. כאשר היו הם זוג צעיר ללא ילדים, השיקול העיקרי מבחינתם בבחירת בית כנסת היה איזה בית כנסת הכי קרוב אליהם גאוגרפית. עם לידת בנם אביב

השתנו קצת המחשבות, ומשפחת קולטון כבר חיפשה קהילה פעילה וחיה שיש בה חיי קהילה. קהילה אשר תיתן להם הרגשה של חום וחיבוק. שירגישו בנוח, רצויים בעת שיבואו לבית הכנסת. את התחושה הטובה הזאת, אומרת מיכל, הרגשו כשנכנסנו לגבורת מרדכי. קהילה שנותנת מקום לכל קבוצות הגיל השונות ופתוחה לקבל גם קהל חדש (דבר שאינו מובן מאליו).

מעולה, אמרתי. ובכל זאת - מה הייתם רוצים לראות עוד בקהילה? מה לדעתכם ימשוך עוד משפחות צעירות חדשות לקהילת גבורת מרדכי?

מיכל ונחליאל אומרים שהחום והחיבוק של הקהילה הוא מדד חשוב וכאשר אתה כבר עם ילדים אתה מתחיל להסתכל יותר

אחד מהשיגיהם החשובים של פייטני ימי הביניים הוא ה"שיבוץ", היכולת לשבץ ביטוי מקראי (או מאמר חכמים) בפיוט. הפייטן משה בן מכיר, שחיבר את הפיוט "יגדל" (מאה 16) שיבוץ, ולא בכדי, את הביטוי "רשע רע".

השאלה ששאל "המתקן" דלעיל "האם יש רשע רע?" נשאלה כבר על ידי חכמינו בתלמוד וקיבלה תשובה מיידי: יש רשע שאינו רע ויש "רשע רע".

"כיוצא בדבר אתה אומר: 'אוי לרשע רע - כי גמול ידיו יעשה לו'. וכי יש רשע רע, ויש שאינו רע? אלא, רע לשמים ורע לבריות - הוא רשע רע, רע לשמים ואינו רע לבריות - זהו רשע שאינו רע. (תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ עמוד א)

ועל זה בדיוק מדבר הפייטן שלנו: הוא מדבר על הגמול שגומל הקב"ה למי שמיטיב או מרע לאדם, כלומר על מצוות או עבירות שבין אדם לחברו שהן עיקר היהדות. כך עומד "איש חסד" - מי שגומל חסד עם בני אדם - מול "רשע רע" שהוא, כמאמר הגמרא "רע לשמים ורע לבריות", ואילו לא היה רע לבריות ורק רע לשמים, היה נקרא "רשע" אבל לא "רשע רע".

זו דוגמה מובהקת לכך ששיבוץ יכול להשתרש בקלות כאשר הוא מתבסס על חוסר-ידע והוא מתקבל בתום לב.

הערה על ההטעמה:

במהלך התפילה נופלות שגיאות רבות בהטעמה. תיקון שגיאות אלו חשוב מאד, ואולם הוא פרשה בפני עצמה. המנגינות החדשות, וחלק מהישנות, אינן מותאמות להטעמות הנכונות של המלים. ההברה האשכנזית המלעילית שהייתה נהוגה פעם נבעה מהתאמת העברית לשפות המקומיות והיא כולה שגיאה. מחברי המנגינות בזמננו הלכו שבי אחרי הטעמה זו ויצרו בני כלאים שונים ומשונים שכולם אינם לכבודה של השפה העברית. יקצר המצע מלפרוט שגיאות אלו וודאי זו אינה המסגרת, כיוון שיש להשמיע את הדברים בקול ובנגינה. לעולם לא אבין, מי התיר לנו, למשל, לומר ב"מזמור לדוד" של ליל שבת ק"ך"ש" במלרע ולא במלעיל. אין לכך כל היתר בעברית. והדוגמאות, לדאבון הלב, רבות מספור.

יהי רצון שתיכון תפילתנו לפני השם יתברך ויתקבלו תפילותינו בין מתוקנות ובין שגויות.

צילום: מאלבום המשפחה

משפחת קולטון בהרכב מלא

ויגש נערכה ארוחת ערב שבת חגיגית ל-11 משפחות צעירות חדשות כחלק מתהליך קירוב המשפחות לקהילה. בארוחה נכחו רב בית הכנסת, יו"ר הקהילה ומספר משפחות שלהן ילדים קטנים. בסיום הארוחה נערכו כמה משחקי חברה להיכרות בין המשפחות לחברי הקהילה שנכחו. סגן ראש העיר כיבד את הערב בנוכחותו ונשא מילות ברכה וקירוב לבבות. הארוחה הייתה הצלחה והמשפחות הביעו התעניינות בקהילה, ובתפילת הבוקר נכחו 6 משפחות חדשות. אנו תקווה שהמשפחות החדשות שהצטרפו יפיצו הלאה את המידע על הפעילות הרבה המתקיימת בקהילה לטובת הילדים והנוער, ויביאו איתן משפחות נוספות.

שלכם, אלדן.

לקראת ט"ו בשבט הקרב ובא, נזכיר את פרטי הרצאתה המרתקת והמחכימה של לימור אלמוג, בעלת תואר שני ומומחית בחקר צמחי מרפא, שהגיעה אלינו בשנה שעברה מאבטליון שבגליל והציגה את התועלות והסכנות שבצמחי מאכל ומרפא מקומיים

במשעולי צמחי המרפא והמאכל של ארץ ישראל

- לימור אלמוג -

בחורש הים תיכוני יש מינים שונים של צמחים, מהם אכילים, מהם רעילים ומהם בעלי ערך רפואי. כדי להבין מדוע שימוש בצמחים לאכילה או מרפא משפיע על גופנו לטוב ולרע יש להבין שצמחים מייצרים חומרים כימיים שונים. כל צמח מכיל מאות חומרים שונים וחלקם בעלי פעילות ביולוגית משמעותית. כדי להתמודד עם גורמים שונים כמו חיידקים, וירוסים, פטריות, חרקים, מכרסמים ואפילו קרינת השמש, מייצרים הצמחים ומספקים עבור עצמם את חומרי ההגנה להם הם זקוקים על-מנת להעלות את שרידותם בטבע. חומרים כימיים פעילים אלו יכולים להיות יעילים בריפוי מחלות, אך יכולים גם לעורר תופעות לוואי ולהיות רעילים. כל צמח מייצר כמות עצומה של חומרים שונים המשתנים גם בכמות וגם בהרכב בהתאם לצורך של הצמח בסביבה

בה הוא גדל.

חלק מאותם כימיקלים המיוצרים על-ידי הצמחים הם חומרים נדיפים הנקלטים על-ידי קולטנים במערכת הנשימה שלנו. מכלול החומרים הנדיפים מיוצר על-ידי הצמח, כנראה לצורכי הגנה מפני מזיקים, בבלוטות מיוחדות וקרוי בשם שמן אתרי. חלק מאותם צמחים מדיפים ריח עז ומשמשים אותנו כתבלינים או עשבי מטבח שניתן להכין מהם חליטות צמחיות. שמן אתרי מורכב מחמישים עד מאה חומרים שונים כאשר בדרך-כלל שניים עד שלשה מהרכיבים הינם דומיננטיים מבחינת כמותם. רכיבי השמן האתרי יקבעו כמובן את ריחו וגם את יכולת הפעילות הרפואית של הצמח הריחני, וזאת מכיוון שלכל רכיב ורכיב תכונות מרפא שונות. הרכב השמן האתרי יכול להיות מושפע מצורכי הצמח בשדה. שמן אתרי שונה לחלוטין משמנים צמחיים כמו לדוגמא שמן תירס, שמן זית וכולי.

רכיביו נמנים עם קבוצת חומרים כימיים המכונה טרפנים. השמן האתרי המופק מצמחי התבלין מרוכז מאוד ולכן בשימוש בשמנים אתרים יש למהול מספר טיפות בשמן בסיס כמו שמן זרעי ענבים או שמן שקדים ביחס של 2 טיפות שמן אתרי לכפית שמן בסיס. בצמחי תבלין קיימים גם מרכיבים שונים שאינם נדיפים ואינם חלק מהשמן האתרי ולעיתים גם להם פעילות רפואית. כאשר אנחנו אוכלים את צמחי התבלין בצורתם הגולמית אנחנו מקבלים את מכלול התכונות הרפואיות של הצמח. יש לזכור תמיד שמינון זה דבר חשוב מאוד וגם צמחים מועילים יכולים להזיק אם נגזים בצריכתם. הדרך הטובה ביותר לבריאות היא דרך מניעה - מניעה של מחלות באמצעות תזונה מגוונת המבוססת על מאכלים טבעיים שלא עברו תהליכי עיבוד בתוספת שינה טובה, חברה נעימה ושמחה בלב.

לפניכם כמה מצמחי הבר המצויים ושימושיהם האפשריים:

שם הצמח	פעילות	דרך השימוש	היכן ניתן להשיג
זוטה לבנה משפחת השפתניים	פעילות אנטי דלקתית, פעילות מעוררת, פעילות נגד זיהומים בעיניים, פעילות אנטי סרטנית נגד סרטן השד והמעי. להימנע משימוש בהריון, הנקה ולפעוטות	מעולה להכנת חליטה. ניתן להשתמש בגבעולים ובעלים המיובשים של הצמח לבישום והרחקת עש מארונות הבגדים	ניתן להשיג במשתלות ובבתי טבע כצמח שעבר ייבוש
מליסה רפואית משפחת השפתניים	עלים עדינים ורכים בטעם לימוני עדין. עוזרת לשימור הזיכרון, קשורה לעלייה במצב הרוח ופועלת כצמח מרגיע. יעילה נגד וירוס ההרפס	ניתן להשתמש כתוספת לסלט או כחליטה	ניתן להשיג במשתלות ובבתי טבע

המשך בעמ' 10 >>

כיצולים: מרחה משולשת

שם הצמח	פעילות	דרך השימוש	היכן ניתן להשיג
מרווה משולשת משפחת השפתניים	פועלת על מערכת העצבים - מעוררת או מרדימה (תלוי בהרכב), יעילות גבוהה נגד זיהומים בעור. הורדת רמת הסוכר בדם. להימנע משימוש בהריון, הנקה ולפעוטות	טובה לחליטה ולתיבול תבשילים כמו דגים, בשר	צמח מוגן! ניתן להשיג זן טיפוח של מרווה משולשת במשתלה ועלים יבשים בבתי טבע
סרפד משפחת הסרפדיים	פעילות אנטי סרטנית, פעילות אנטי דלקתית, פעילות נוגדת אלרגיות. הורדת רמת סוכר בדם, כמות גבוהה של מינרלים	טוב לחליטה, לשייקים, לקציצות, למרק	לצאת אל הטבע ולקטוף בזירה
חלמית/ מעוג-חובזה משפחת החלמיתיים	מעלה את לחות העור בשימוש חיצוני. טובה נגד שיעול, יעילה בריפוי של כוויות ופצעים	טובה להכנת קציצות, סושי, ממולאים, מרק. ולהכנת קרם לעור	לצאת אל הטבע ולקטוף באהבה
אלת המסטיק משפחת האלתיים	פעילות גבוהה נגד חיידקים בחלל הפה	הכנת קיסמים, לעיסת השרף	לצאת אל הטבע ולקטוף באהבה. לקנות שרף בחנות תבלינים
*כוכבית מצוייה משפחת הצפורניים	פעילות אנטי דלקתית, יעילה נגד דלקות עור. מעכבת פירוק שומנים ועמילנים	שילוב בסלט כעשב טרי	גדלה בטבע ובגינות כ"עשב רע". לקטוף באהבה
אזוב מצוי/זעתר משפחת השפתניים	השמן האתרי של האזוב המצוי מכיל שני רכיבים בעלי פעילות אנטי-מיקרוביאלית גבוהה ביותר. יעיל מאוד בטיפול נגד פטריות וחיידקים שונים	טוב לחליטה, ניתן לאכול את העלים טריים או כתוספת לתבשילים. ערבוב של תערובת זעתר בשמן זית יכול לשמש כממרח מעולה בפיתה מקמח מלא	צמח מוגן! ניתן להשיג במשתלה ולגדל בעצין. נמכר גם בשווקים כעלים טריים או יבשים

* יש להגדיר ולזהות את הכוכבית המצוייה במדויק כי יש מינים רעילים הדומים לה. סימן היכר - צד אחד של הגבעול שעיר. לסימני זיהוי נוספים יש להיעזר במגדיר או מדריך.

לימור אלמור, ביולוגית M.Sc

הרצאות בנושאי בריאות וסיורי צמחי מרפא ותבלין.

טל': 050-9007472

Email: almoglimor@gmail.com | www.limor-almog.co.il

לימור אלמור בריאות תזונה וצמחי מרפא

תוכן הדברים נועד לספק אינפורמציה ואינו בגדר עצה רפואית,

ו/או תחליף להתייעצות עם רופא.

אירועים בקהילה

- מערכת "חודש בחודשו" -

חילונית אך לא קיצונית/

המשך מעמ' 4 <<

צילום: אלדן מידן תת-אלוף אביגדור קהלני בהרצאתו בבית הכנסת

אביגדור קהלני

- יוסף (ספליה) סגל -

הכרתי את אביגדור לפני כ-40 שנה בבית הלוחם. הפכנו להיות שכנים, תא ליד תא. הוא התעניין איפה לחמתי ואני סיפרתי שנפגשנו בתל דן ב-1966, אני במילואים בצנחנים והוא כמפקד טנק. עברנו לספר על מלחמות נוספות והתחברנו.

אביגדור כתב מספר ספרים - המפורסם שבהם עוז 77. בכל הספרים הוא מרבה לספר על מנהיגות בשדה הקרב, בעיקר על הקרב ב"עמק הבכא" שבו בזכות מנהיגותו הצליח כוח השריון שמנה 150 טנקים לגבור על כוח האויב שמנה 450 טנקים. בהרצאותיו מרבה אביגדור לספר איך הדיחו אותו מקורס קצינים בגלל חוסר מנהיגות. לאחרונה כתב ספר: **מנהיגות במעגלי החיים**. הוא עובר ברחבי הארץ, מרצה בנושא ומתקבל באהבה רבה. כך הגיע גם אלינו והעביר את עיקר הרצאתו על תולדות חייו, התנהלות פוליטית וניהול בתחומים רבים. ■

מסיבת חנוכה בבית הכנסת

בנר ראשון של חנוכה נערכה באולם בית אהרן מסיבת חנוכה לילדים בהשתתפות כמאה ילדים מכל האזור. המסיבה נפתחה בהדלקת נרות של שתי חנוכיות על ידי ילדים. לאחר מכן ברך רב הקהילה הרב אברהם וסרמן את הילדים לכבוד חג החנוכה ונשא דבר תורה. בהמשך נהנו הילדים מחידון נושא פרסים בכל הנושאים הקשורים להדלקת הנרות, מכבים, מנהגי החג ועוד. המופע המרכזי של הערב היה הצגת תיאטרון היסטורית על המכבים ומלחמתם ביוונים. בסיום הערב העמוס והמהנה קיבלו כל הילדים סופגניות טריות וריחניות. כל ילד קיבל שקית ממתקים מלאה, תרומתו של חברנו רחמים ספרדי שמשקיע בילדי בית הכנסת כל השנה כולה. תודה לארני ארנפלד ואורית ברנט ארגון האירוע. ■

צילום: אליהו ארנפלד

ילדי הקהילה מדליקים נרות חנוכה

מתחרה וקיצונית אשר אופייה לא רק שאינו מתאים לקהילה הדתית בגבעתיים - אלא גם שימשה "הוכחה" בידי מתנגדינו ממרצ שכל תרחישי האימה השקריים שלהם כנגד הקהילה הדתית בעיר - כאילו מתקיימים. הקיצונים לא הצליחו. הם נכשלו כשלון חרוץ. הקואליציה שיצאה לדרך במועצה היא קואליציה שאומרת כן לחיים משותפים ולא להדרת תושבים בשל אמונתם. אני לא כועס על אלו שגם ביום השבעת המועצה החדשה, ביום החגיגי של גבעתיים, בחרו שוב להסית ולהדיר ולהעליל כנגד הציבור חובש הכיפה בגבעתיים - זה מה שנשאר להם לעשות. שנאה היא המפלט של מי שלא עושה ולא עשה אלא רק מתלונן. אני גאה בעשייה שלי. בכולה. אני גאה בשותפיי ושותפתי לרשימה. אנו פועלים למען כלל התושבים עבור כולנו - הבית שלנו בגבעתיים. אני גאה בכך שאני מוביל את הקו המאחד בין שלוש הקהילות בעיר. החילונית, המסורתית והדתית. בשתי הקדנציות האחרונות נפגשתי וסייעתי במסגרת עבודתי ליותר מ-5,000 תושבים. רובם חילונים ורובם בנושאים שאינם קשורים למורשת. מסיוע להתחדשות עירונית ועד להתמודדות עם הביורוקרטיה העירונית. לא אכפת לי אם הם דתיים, חילוניים, גברים, נשים, פנסיונרים או צעירים. כולם תושבים עבורי. כולם שווים וכולם ראויים לקבל שירות מנבחרי הציבור בגבעתיים. אני מתכוון להמשיך בכך ולהמשיך ולחזק את רשימת הבית שלנו בגבעתיים.

בקדנציה החדשה אכהן כסגן ראש העיר במחצית הראשונה של הקדנציה, אחזיק בתיק מורשת ישראל והדת כבעבר, אשמש כיו"ר החברה הכלכלית יע"ד וכמ"מ יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ובנייה. אלו התחומים אשר הבטחנו לציבור שנוביל והצלחנו בכך, כאשר במקביל אני מתכוון לשמש פה ולסייע ככל שאוכל גם להורי החינוך המיוחד והצרכים המיוחדים בעיר. חברי ושותפי יעקב שטרן ישמש כמחזיק תיק השירותים החברתיים וכחבר דירקטוריון קרן המלגות העירונית. כמו כן נקבל ייצוג בוועדות הכספים, המכרזים וקשרי חוץ.

גבעתיים היא אולי עיר חילונית אך היא לא עיר קיצונית. הוכחנו זאת. כעת נחזור לימים טובים ושקטים יותר של עשייה משותפת, של אהבת העיר, המדינה וכן גם המורשת היהודית שלנו המחברת אותנו כעם.

■ בכל מקרה, אני וחבריי כאן עבורכם. ■

כשכוכב טלוויזיה מגלה שאשתו, נערת הרוק, הופכת לרבתנית

עין ועודד בט"ו באב בהופעתם בקהילה

לקראת ט"ו באב הופיעו בקהילה עדן הראל ועודד מנשה בתכניתם 'לא' רואים עין בעין'. את אולם בית אהרון גדשו צופים רבים, מן הקהילה ומחוצה לה, וחלקם אף ישבו ב"ציע" וצפו דרך חלונות המקלט! לפני המופע נפגשו הראל ומנשה עם בני הנוער בקהילה לשיחה בגובה העיניים.

אז מה עודד ועדן הכי אוהבים? עודד שיתף שהוא הכי אוהב את עדן, את המשפחה ואת "השבת". ועדן הכי אוהבת ילדים.

השיחה קלחה והנוער שיתף את הזוג באתגרים שעומדים בפני מי שמשלב ספורט או אמנויות עם חיים של שמירת מצוות ומסורת, ובפתרונות היצירתיים שצומחים מכך.

עדן סיפרה גם על מסעה הארוך למסורת ועל התקופה הבודהיסטית בחייה.

כמובן לא ניתן היה לסיים מבלי לשיר "עודד אמר להרים ידיים!"

היה שמח וכבר מחכים למפגש הבא.

הדלקת הנרות בבית פריימן, בית לאנשים עם צרכים מיוחדים בגבעתיים. את הבית מנהל גידי שי, וביוזמתה של אורית ברנט התאספנו שם, משפחות של תושבי גבעתיים ורמת גן, חלקן מקהילת גבורת מרדכי, חלקן של תלמידי ובוגרי ביה"ס אמונים, ויחד עם תושבי הבית הדלקנו נר רביעי של חנוכה. הרב עמירם סבן הנחה את הערב, וכיבד את אחד מדיירי הבית במצוות הדלקת נרות החנוכה. הבית התמלא באורחים ובדיירים ויחד שרנו שירי חנוכה, שמענו מהרב עמירם סבן את סיפור החנוכה וענינו על חידות בנושא החג. הגב' פראדי מחב"ד הכינה משחק "החבילה עוברת" ומשחק בינגו ברוח החג, הילדים קיבלו סביבונים וכולנו התכבדנו בפצצות, בסופגניות ובעוגה. היתה זו שימחה אמיתית, פשוטה ויפה, להדליק נרות יחד עם תושבי בית פריימן שקיבלו אותנו במאור פנים, לשיר ולשחק יחד. ברכות רבות לאורית ברנט ולעמירם סבן על שזיכו אותנו ואת ילדינו במצווה מרגשת זו, יישר כח. ■

ד. (תושבת העיר)

צילום: אורית ברנט

בבית משפחת פריימן

טד-טיש

"ואני אומר שעולם הנגינה הוא עולם התשובה" (אמרי אש, ענייני שיר).

לקראת יום כיפור נערך באולם בית אהרון ערב "טד-טיש" בו השתתפו למעלה מ-150 מצעירות וצעירי הציונות הדתית בגבעתיים והסביבה. הערב נערך בסימן 'דיבורי לב וניגוני נשמה' עם הרב מיכי יוספי שהאיר, חיבר ועורר את הקהל והאמן אורי וייל שניגן וריגש בשיריו. הערב נערך בסיוע בית הכנסת גבורת מרדכי, המדור למורשת ישראל עיריית גבעתיים, ומנהלו אביחי ירום, ומחזיק תיק סגן ראש העיר מושיק גולדשטיין. יעקב שטרן, יו"ר פורום הצעירים ויוזם הערב, הודה למסייעים בהצלחת הערב וציין כי אי"ה יתקיימו במהלך החורף עוד מספר אירועים ושיעורים לצעירים. ■

מפוצים אור

הדלקת נרות בבית פריימן

השנה זכינו להדליק נרות חנוכה במגוון אירועים. בין השאר, הדלקנו נרות בבית עם המשפחה, בחנוכה שהילדים הכינו בגן, הדלקנו נרות במפגש חברים שהתאספו לצורך כך, שמחתי לראות הדלקת נרות חנוכה בהצגת ילדים ב"בית צבי", וראיתי חסידי חב"ד שנכנסו לחנות בגדים להדליק נרות חנוכה כדי לזכות את בעלת החנות הטרודה בעבודתה.

אך המיוחדת והמשמחת מבין כולן היתה

תנחומים

- למרים שזימן על פטירת אחיה
- לטובה פרידמן על פטירת אחיה
- לעדינה שאומן על פטירת אחיה
- למשפ' אלמוג על פטירת אבי המשפחה
- אריאל • ליהודית ון סטרטן על פטירת אביה • למוטי קראוס על פטירת אחיו
- למר ישראל הכולד על פטירת אחיו
- למשה רונן על פטירת אביו

קהילת גבורת מרדכי קואבת את פטירתם של חבריה ישראל קיזור, דוד אולמר, דויד הלבשטם ומתתיהו מאירסדורף ומשתתפת בצער המשפחות. דויד הלבשטם זכה לשמוח בחודשיו האחרונים בנישואי נכדו ונכדתו ובהולדת הנין. ירבו שמחות בישראל

שהשמחה במעונם זר ברכות למזל טוב

ברכות להולדת נינים/ות • למשפ' לקריץ להולדת הנין • למשפ' ונדרולדה להולדת הנין • ליפה אולמר להולדת הנין • למירי פינקל להולדת הנין • למשפ' סנדיק להולדת הנין • **ברכות להולדת נכדים/ות** • למשפ' ספרדי להולדת הנכד • למשפ' הרב וסרמן להולדת הנכדה • למשפ' טוכפלד להולדת הנכדה • למשפ' סנדיק להולדת הנכד • למשפ' איגלקה להולדת הנכד • לקס להולדת הנכד • לזהבה ויהודה שטרן להולדת הנכד • לאסתר שטרסברג להולדת הנכדה • למשפ' פרנקל להולדת הנכדה • **ברכות להולדת ילדים/ות** • למשפ' תורג'מן להולדת הבן • **ברכות לבר/בת מצווה** • להראל נוי ולמשפחתו לרגל בר המצווה • למשפ' בן ארי לבת המצווה של הנכדות • למירי פינקל לבר המצווה של הנכד • לתכלת פרישטיק ולמשפחתו לרגל בר המצווה • לעמנואל פלד ולמשפחתו לרגל בר המצווה • **ברכות לנישואין** • למשפ' רוטנברג לנישואי הבן אסף • ליהושע שוורץ ולמשפחתו לנישואי הבן • לד"ר יהודית קרול לנישואי הבת רינה